

De la tartana al telèfon, passant per una família

Mercè Giralt

Som al passatge de Can Benet. D'aquí varen sortir les tartanes de la primera línia de transport de viatgers d'Alella, cap el 1848. Portaven els allellencs a veure el primer ferrocarril de l'Estat, que cobria la línia Barcelona-Mataró.

Efectuem l'entrevista a la mateixa casa on varen viure els iniciadors del servei de tartanes: Benet Barnils i Comas, d'Alella, casat amb Antònia Castellà i Fornés, nascuda a Mataró, i els seus fills Leonor, Josepa, Josep i Joan. En Joan es casà amb Rosa Lluch i Mayoles, d'Alella i tingueren dues filles, les nostres interlocutores: Montserrat i Antònia Barnils, les quals, amb la seva família, encara hi viuen.

—Des de quan el cognom Barnils és a Alella?

—Segur no t'ho podria dir, però a les primeries del segle passat ja hi era.

—I la idea d'establir una línia de transport, com va sorgir, qui conduïa els carruatges i quins serveis efectuaven regularment?

—El meu avi Benet, en Benet de les Tartanes, tal com l'anomenaven els coneguts, feia temps que tenia carros i cavalls amb els quals transportava diverses mercaderies d'una banda a l'altra ajudat pels seus fills, l'oncle Pepet i en Joan, el nostre pare. Nosaltres encara vàrem veure aquí —ens indica una part de l'edifici— carros, tartanes i animals, fins el 1928. El pare ens explicava que l'avi va començar a dur gent a fer fontades pels voltants del poble, costum molt estès en aquell temps. El pas del primer tren pel Masnou, va crear una nova necessitat al poble: anar a veure'l i més endavant, acostar-hi els futurs viat-

gers perquè hi poguessin accedir sense gaire esforç i així traslladar-se en poca estona d'Alella a l'estació del Masnou per agafar el

tren, ja fos cap a Barcelona o cap a Mataró. Així va néixer l'ús de la tartana i el preu del trajecte era de 25 cèntims (1 ral), pujar i baixar,

Foto: Antonieta Barnills Lluch

La tartana, amb la família Alier Suñé, a la Font d'en Ginesta a Vallromanes. L'oncle Pepet amb gorra i brusa fosca.

i 15 cèntims per pujar. Els carruatges els menaven el seus fills: el nostre pare Joan i l'oncle Josep.

Un dels articles que transportaven els nostres carros foren els cítrics, taronges i llimones, que antigament es cultivaven al nostre terme. Es duïen fins a la platja del davant de l'ajuntament del Masnou. Allà, en un port improvisat, carregaven els cítrics en unes barques grans que sortien amb diversos destins.

El carro de casa va transportar la pedra amb la qual es construï la carretera que va d'Alella al Masnou. Era pedra del Sarau, que és una pedrera ara en desús, situada al nostre terme. El tram d'aquesta obra es va considerar el més ben construït entre les carreteres de la seva categoria. Aleshores, quan a la Riera d'Alella, a la Coma Clara, no hi havia voreres, aquí al passatge sí que n'hi havia, i fetes amb llambordes de pedra del Sarau, per facilitar el pas dels carruatges que entraven i sortien sovint.

—Podríeu contar-nos alguna anècdota d'aquella època?

—D'haver-la sentida explicar als pares, sí. Hi havia un personatge pintoresc i podríem dir que itinerant, al qual anomenaven "el Noi de Tona". Acostumava a venir al poble de tant en tant. Era el que solia definir-se com arrenca-queixals i exercia el seu ofici a les tarta-

nes de l'avi, en el trajecte d'Alella al Masnou o a l'inrevés. Sembla ser que el nostre pare, en una ocasió, fou client del Noi de Tona, i aquest hi va treballar de valent, potser massa i tot.

—I el telèfon, quin any va arribar al poble?

—A l'Estat Espanyol va arribar el 1925. A Alella, possiblement, el 1927 o 1928. El primer lloc on va haver-hi telèfon fou a l'Ajuntament, si bé senzillament com abonats, amb el número 90.74, connectat a la línia 8 de Tiana, i d'allí amb Badalona. Es féu així, d'entrada, perquè el poble no quedés aïllat. Fins l'any 1929 va ser l'únic del poble. Ja aquest any la C.T.N.E. va

adjudicar-nos el telèfon públic perquè reuníem les condicions precises. L'Ajuntament va sol·licitar, l'any 1932, un nou telèfon com a abonats d'Alella i se li va assignar el 51, encara que conservà la connexió amb el 8 de Tiana fins l'arribada de l'automatització, el 16 de novembre del 1974, quan ja teníem 406 abonats. En temps difícils, el telèfon de Tiana del qual disposava l'Ajuntament, fou de molta utilitat.

Com que la població creixia en nombre d'abonats, Telefònica ens posà una línia amb Barcelona, compartida amb El Masnou i Teià. Va ser un temps llarg de picabaralles perquè cada un volia ser el primer de treure el servei per atendre ràpid l'abonat.

Va ser l'any 1939 quan la mare, veient l'inconvenient que representava la demora de conferències en servei compartit, insistí fins aconseguir que es posés una línia directa d'Alella a Barcelona. Fou un avenç important en les comunicacions.

—Com va ser que vosaltres vàreu regentar la central, el locutori?

—Fou per circumstàncies familiars. El negoci de les tartanes requeria personal masculí per a fer-se'n càrrec i a l'anar avançant en edat l'oncle i el pare, i només quedar tres dones a la família, la mare, la meva germana i jo, evidentment no resultava factible que portéssim el negoci. Així ho varen veure els pares i fou aleshores quan la mare sol·licità el locutori a la Telefònica,

Foto: Antonieta Barnills Lluch

La central telefònica, amb el personal treballant.

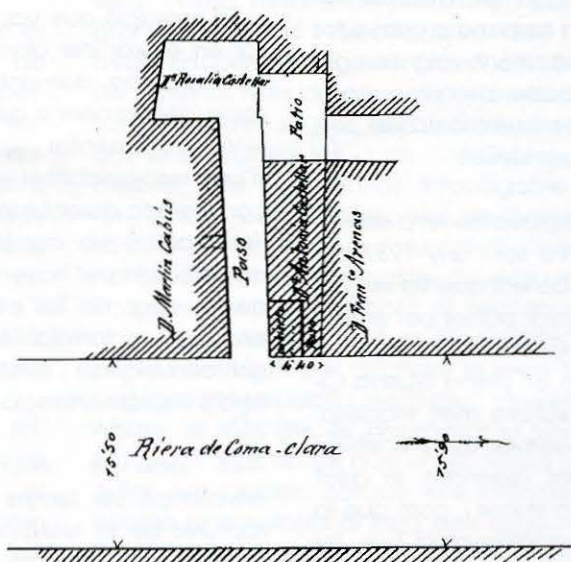
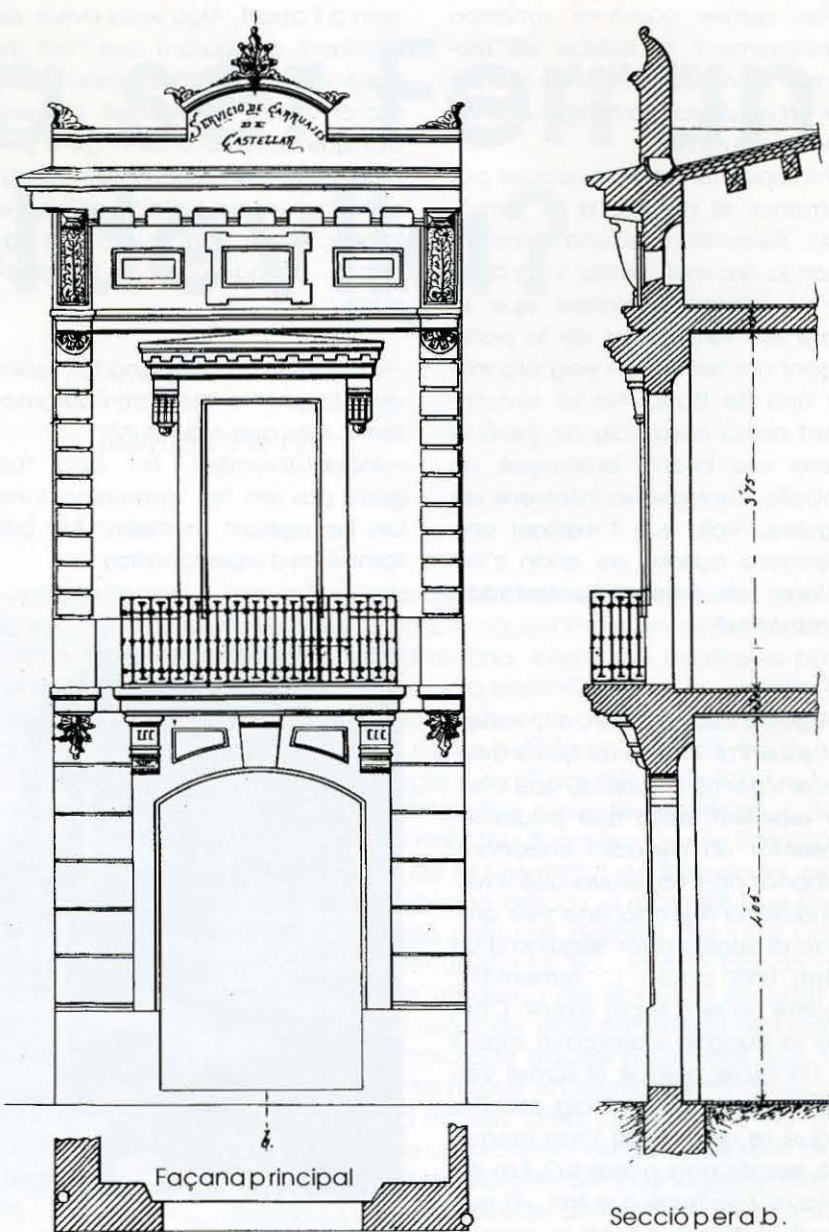
com a mitjà de vida interessant per a tots. Van sorgir dificultats per aconseguir-lo, però al final li varen adjudicar. Va ser l'any 1929 ho vam celebrar amb una festa, ja et pots imaginar: brindis i un cartell sobre la porta engalanada que deia: «Bienvenida la C. T.N. de E. a Nuestro Pueblo».

La mare es va prendre amb molt d'interès la comunicació dels allelencs. Impulsà la instal·lació de línies telefòniques a les masies més allunyades del centre. Li va costar, però el seu entusiasme era encomanadís i els deia per convencè'ls: "Amb el telèfon serà com si tinguessiu el metge al costat i, amb el temps, us podrem oferir un aparell amb el qual ens podrem veure les cares". Un dels problemes que calia resoldre era el del cost de la instal·lació. Ella proposà un número compartit, o sigui pagat a mitges i també utilitzat a mitges. Va ser una bona solució.

El barri del Canonge era, pels anys 30, un sector de la població distant del centre i un xic marginat. Allí també s'instal·là un telèfon, en una casa, que era compartit en ús i pagament per tots els veïns. El cobrament s'efectuava en uns terminis adaptats a les possibilitats del veïnat. Ben aviat vàrem tenir 30 línies. Els primers abonats foren: 1, Alella Vinícola; 2, Marquès d'Alella; 3, Cal Xic; 4, Farmàcia... estadísticament, Alella -dins la catalogació per nombre d'habitants- fou, fins els anys 50-60 el primer poble de l'estat amb més quantitat de telèfons per nombre d'habitants.

—El servei, en principi, era permanent? Com es cobrien els torns?

—Sí, sempre s'ha tractat d'un servei permanent. La Telefònica als pobles petits només donava la centraleta en règim familiar, sense que la família no tingués cap negoci, o sigui que la família havia de cobrir el servei per sí sola. Nosaltres reuníem totes les condicions precises. A l'habitació que hi havia al costat del locutori, hi teníem un canapè on poder descansar. Efectuàvem torns i allí sempre hi havia algú.

—Per quines qüestions recorrien principalment al telèfon els alellencs? Com reaccionaven davant del fet de parlar amb algú que no podien veure?

—Principalment eren trucades per demanar el metge, a la farmàcia... Recordo que una vegada, quan jo era molt petita, vaig agafar el telèfon aprofitant que la mare era fora, arran de la porta regant uns testos i en vaig organitzar una de bona. No sé exactament quina cosa vaig dir, però la meua veu infantil promogué un embolic. La mare va intervenir de seguida. Vols que t'expliqui una anècdota curiosa de quan s'instal·laren els primers contestadors automàtics?

—És clar que sí.

—Algú va trucar FECSA, a "Avaries" per sol·licitar un tècnic que li adobés el frigorífic (industrial) que s'havia espatllat, cosa que podia representar un perjudici important. L'abonat no s'esperava que li respongués la trucada una veu gravada al contestador, seguida d'un xiulet, una pausa i... tornem-hi... L'home no se'n sabia avenir. Com que la trucada s'allargava massa (jo ho sabia perquè el llumet vermell no s'apagava), vaig escoltar el que es deia: "Què t'has cregut, que només pots parlar tu? Ara escolta'm. I no tornis a xiular!... El que jo vull és que m'adobis la nevera, de mi no te'n riuràs!". De moment jo no sabia que fer, després em vaig decidir a respondre com si fos FECSA. Seguidament vaig enregistrar al contestador de l'empresa el missatge del comerciant que precisava dels seus serveis.

—Recordes algun altre fet curiós?

—Potser sí... Va ser l'any 1937 durant l'aurora boreal que va ser visible a Catalunya, potser per entendre el que explicaré caldrà recordar que érem en plena Guerra Civil i la gent estava molt inquieta. Aleshores qualsevol esdeveniment podia semblar alarmant, la gent començava a trucar i, com que la línia era compartida amb Teià, les trucades es creuaven, no donà-

vem a l'abast. Algú volia avisar els bombers, assegurant que Font de Cera cremava, altres deien que era al Vallès, a Sabadell, l'incendi, i que havia d'anar-hi gent per ajudar-los. Va haver-hi també qui demanava una barca per fugir a la mar, evitant així que el foc l'atrapés. Un garbuix molt considerable.

—Passant a un altre apartat: quins avantatges ha reportat, l'automatisme, si és que n'ha dut?

—Indubtablement, ha estat un gran pas en les comunicacions. Les ha agilitzat moltíssim. Ara bé, també les d'espersionalització.

Foto: Antonieta Barnills Lluch

Vista de la Riera Coma Clara i el carro.

—La sensació que vau experimentar en deixar per darrera vegada els auriculars damunt del taulell, fou d'alleujament o de nostàlgia?

—Va representar l'alliberament d'una responsabilitat vers el poble, compartida durant molt de temps. Però també va dur un sentiment de nostàlgia per haver perdut el so de les veus de les persones que ens era tan familiar. Sigui com sigui, benvinguda l'hora en què ens arribà l'automatització.

—Els abonats recordem amb enyorança els temps en que les factures de la telefònica ens arribaven amb el detall de totes les

trucades efectuades. Què en penseu del sistema d'ara, que ens presenta uns rebuts impossibles de desxifrar?

—Evidentment era molt millor rebre la relació de les trucades desglossada. Cal tenir present que es produeixen creuaments de línies, degut a la humitat, que poden induir a errors respecte a quin abonat correspon carregar l'import de la trucada. Amb la humitat es propaguen uns insectes, una mena de cucs, per estrany que sembli, que són capaços de foradar els tubs de plom que cobreixen el fil de les línies. Pels forats que d'eixen s'hi filtra la humitat i ja tenim el conflicte en porta!

—Estem arribant al final. Voldríeu afegir alguna cosa?

—Sí, voldríem, com ja vam fer amb motiu de l'homenatge que se'ns va oferir el dia 2 de febrer del 1975, després de deixar la nostra feina, agrair al poble d'Alella la seva actitud vers nosaltres durant els 47 anys que vàrem ser al front de la centraleta telefònica, i que encara dura ara mateix. A tots, moltes gràcies!

I a tú, Mercè, el nostre reconeixement per aquesta entrevista, que és una part viscuda de la Història d'aquest estimat poble, joliu i acompanyador, que és Alella. ■